

Det tøvende møde mellem de spirituelt søgende og folkekirken **Af missionspræst Ole Skjerbæk Madsen, Areopagos**

I et interview med skuespillerinden Birgitte Raaberg i ”Liv og Sjæl, Magasinet for bevidst livskvalitet” siger hun:

”Jeg tror, at der ligger en kæmperigdom i tvivlen. Ved at stille sig selv en masse spørgsmål, åbner man sig for at se flere muligheder. Hvis du har svar på alle spørgsmål, er du bare en lille kasse, der har lukket alt omkring dig. Der er i dag så mange færdige meninger om alting, men jeg er konstant i tvivl om alt muligt, så selvom jeg ... har fundet mit ståsted, er jeg stadig søgende... Nu er jeg blevet 51, og selv om mange i samfundet vil bilde os ind, at så er man færdig, er jeg indstillet på at bruge resten af mit liv på lige så mange vidunderlige gøremål som hidtil. Kraften og visdommen – ja, også livsglæden – bliver kun større med årene... Dér har jeg lært, at jeg er en lille lysende celle i en større helhed, som er en lille lysende celle i en endnu større helhed og så videre... Jeg kan blot sige, hvad der føles rigtigt og forkert for mig, og jeg tror på, at alle har deres helt egen vej at gå.”ⁱ

Birgitte Raaberg nævner i interviewet mange forskellige inspirationskilder lige fra teenageårene til i dag, herunder ”Mind Dynamic”, farvemeditation, healingsgrupper og ikke mindst indiansk visdom. Når man taler med mennesker om deres åndelige liv eller læser artikler og interviews i ugeblade og spirituelle eller holistisk orienterede tidsskrifter, møder man tilsvarende processuelle tilgange til spiritualitet, som synes at være en bevægelse bort fra religion i organiseret form (de klassiske religioner) til spiritualitet. Der er tale om en åndelig orientering, som henter inspiration fra utallige kilder, og som selv finder frem til, hvad der giver livet kvalitet, dybde og indhold. Derfor kan man være medlem af kirken og alligevel i sin forståelse af tilværelsen have forklaringer hentet fra en anden sammenhæng end kristendommen, f.eks. karma og reinkarnation, ligesom man både kan gå til lægen og finde hjælp i alternativ eller komplementær medicin og healing.

I oversigtsartiklen kalder Birgitte Bech det for *patchworkreligiøsitet*; andre taler om et spirituelt supermarked og de søgende som tilbudskunder. Samtidig beskriver hun den nye spiritualitet som *privatreligiøsitet* eller individualiseret spiritualitet. Fra kirkelig side betragtes denne individualistiske og synkretistiske spiritualitet ofte med bekymring, ligesom den opfattes som en forbrugskultur overført til det åndelige område, et åndeligt supermarked. Også de mange inspirationskilder udenfor den kristne tro bekymrer. Den første reaktion har været angreb, hvor kirken allierede sig med skepticismen og kaldte den ny-spirituelle praksis for overtroisk og stemplede den alternative helbredelse som kvaksalveri. I mødet med den nye spiritualitet var man optaget af at påvise, hvor ukristelig den var, f.eks. at reinkarnation ikke kan forliges med kirkens opstandelsestro. Samtidig vidste mange i kirken ikke hvad man skulle stille op med menneskers åndelige oplevelser og havde ikke en egen spirituel praksis at henvise til. Kirkens møde først med de nye religioner og siden med den mere diffuse nye spiritualitets mange udtryksformer blev derfor en konfrontation, som forstærkedes af oplevelsen af den nye spiritualitet som en kritik af kirken og den dogmatiske kristendom.ⁱⁱ

For spirituelt søgende gør dette spændingsforhold det vanskeligt at nærme sig kirken. Der er en oplevelse af mistænkeliggørelse, af ikke at blive forstået, af ikke at møde en kvalificeret vejledning. Det opleves krænkende, at ens måde at finde sin livsvej på beskrives som en form for åndelig forbrugerisme, når det i virkeligheden handler om at gøre sig sine egne erfaringer, om at finde en autentisk spirituel praksis. Derfor vil man ikke være parti-religiøs; man kan ikke acceptere en facitliste spiritualitet, sandhed er noget man finder i sin livsproces. Det kan godt være, at man når frem

til den samme sandhed som i kirken, men nu er det sandt for én selv – ikke fordi det er et dogme, men fordi det er den i givet fald bedste beskrivelse af et erfaret møde med Gud. Det vi fra kirken oplever som en dubiøs synkretisme, er for den spirituelt søgende en praksis og indsigt, som genkendes som sand, og som derfor er et autentisk udtryk for, hvor man er i denne fase af sin åndelige udvikling.

I England har en række forskere undersøgt, hvorfor religion må vige til fordel for spiritualitet? De spørger om, vi i Vesten står overfor en spirituel revolution? Det viser sig, at andelen af mennesker som er optaget af religion og åndelige spørgsmål har holdt sig nogenlunde konstant i et halvt århundrede, men at tilslutningen til organiseret religion falder, mens engagementet i forskellige former for spiritualitet kun lige erstatter nedgangen i kirkeligt engagement. Derfor er der endnu ikke tale om en spirituel revolution. Men der er mulighed herfor, og mulighederne ligger i velværekulturen og understøttes af pluraliseringen af samfundet, af samfundets vægtlægning på lighed og respekt for andres frihed og oplevelsen af eller ønsket om at skabe sit eget liv. I denne sammenhæng optræder de forskellige former for spiritualitet som tilbud og muligheder for at finde en dybde dimension i tilværelsen. Når man opdager, at de materielle forbrugsgoder og fysisk velvære ikke rummer den optimale livskvalitet, men at tilværelsen er holistisk, at velvære findes i samspillet mellem krop, sind og ånd, så ligger det ligefor at dyrke en usekterisk form for meditation som afstresning uden at være bundet ind i et dogmatisk system, eller at gå fra en fysisk forståelse af f.eks. yoga til det åndelige indhold. Fordi de spirituelle tilbud findes i velværekulturen og ikke tilbydes som valgmuligheder uden tilknytning til bestemte etablerede religioner eller fastlåste trossystemer, passer de som hånd i handske med det kulturelle klima i Vesten.ⁱⁱⁱ

Undervejs opstår der imidlertid hos en del søgende en længsel efter at finde sine egne rødder. Da er det, at kirken endnu en gang kan komme på tale. Uanset hvor man har hentet inspiration på sin åndelige vandring, kan man ikke løbe fra at være vokset op i en kristen kultur. De tidligere erfaringer af mødet med kirken gør, at tilnærmelsen er forsigtigt prøvende. Og hvor skal man søge hen? Hvem kan man kontakte? Det er her natkirkerne, SamtaleNet,^{iv} kristne retræter,^v pilgrimsvandringer,^{vi} meditationsgudstjenester kan gøre tærskelen til kirke-kristendommen lavere.

Kirken må derfor lære at se efter mulighederne i den nye spirituelle kultur, frem for at stirre sig blind på det forkerte, det anderledes, det skræmmende. Vi må tage udgangspunkt i, at kristen spiritualitet har sin grund i vores forhold til Jesus som et Mester/Lærer-discipel/elev forhold og i vores erfaring af ham som den, i hvem vi møder Gud på en sådan måde, at vi bliver, hvem vi i sandhed er: Guds børn, skabte i Guds billede. Udfordringen er her, at set fra en kristen synsvinkel handler discipelskab på den ene side om den enkeltes relation til Gud-i-Kristus, men på den anden aldrig uden relationen til meddisciplene, fællesskabet: ”Som jeg har elsket jer, skal I elske hverandre!”

Først handler det om at anerkende den individuelle vej som nødvendig og sand og at forstå, at den postmoderne individualiserede spiritualitet bl.a. har sine rødder i vækkelserne, tilbage til reformationen og videre til urkirken og ikke mindst evangelisten Johannes’ discipelforståelse og til løfterne om pagtens fornyelse (f.eks. Jer. 31,31-34).

Jesus understreger ifølge Johannes den enkelte discipels personlige forhold til Mesteren: Hvert får kender hyrdens røst (Johs. 10,3-4), hver gren sidder direkte på stammen og renses individuelt (Johs. 15,1-8; sammenlign heroverfor Paulus, som foretrækker talen om menigheden som Kristi legeme, og hvor det at være i Kristus er at være et lem på hans legeme). Hver discipel har fællesskab med

Jesus ved Helligånden (Johs. 14,15-20) og behøver ingen anden lærer og vejleder end Helligånden (1. Johs. 2,27; sammenlign Jer. 31,34, hvor ingen længere skal belære den anden med sit "Kend Herren", for de kender ham alle, fordi alle har loven indskrevet i hjertet).

Også reformatorernes anliggender fremmede en individualiseret spiritualitet, f.eks. vægten på troen som en personlig gave og enhver kristens adgang til at læse Bibelen uden at skulle hovmestereres pave, bisp og præst. Denne tendens radikaliseredes hos "sværmerne", men fik nyt liv i pietismens front mod en stivnet ortodoksi; også i det 19. og 20. århundredes vækkelserne forstærkede den religiøse individualisme. Der er ikke langt fra vækkelsernes forståelse af den enkeltes omvendelse og trosafgørelse til de spirituelt søgendes holden det for sandt, som er sandt for mig, at min egen erfaring er normerende for min forståelse af sandhed, af livsførelse og af den åndelige verden.^{vii}

Når vi forstår, at discipelskab er en personlig relation til Mesteren og en værdsættelse af den individuelle vej, skaber det også en villighed og en evne til at genkende en meddiscipel i det søgende menneske, vi er medvandrere og undervejs sammen.

Der er altså kristeligt set grund til at respektere det enkelte menneske, der hvor hun eller han står, men samtidig forpligter Jesus os til at lede mennesker ind i et faktisk discipelforhold til ham. Men i stedet for at begynde, hvor mennesker er i deres åndelige rejse, begynder vi med os selv og forventer en konformitet med os selv, vor menigheds skrevne og uskrevne normsæt, vore formuleringer af troens erfaringer.

Men den nye spiritualitet er ikke kun individualiseret – og slet ikke i narcissistisk forstand. De idealer, som bar den nye spiritualitet, da den blev introduceret som New Age, handlede om transformation, først det enkelte menneske, siden samfundet – i en bevægelse fra udvidet bevidsthed til planetarisk og kosmisk bevidsthed, at se sig selv som en del af menneskeheden og jorden som en levende organisme. Denne vision kunne være monistisk, forstået som en total identifikation med alle ting: Du er det! Men visionen var i mindst lige så høj grad holistisk: at ligesom vi selv er krop, sind og ånd, er vi sammenhørende med naturen på alle dens planer. Det er her, det giver mening at tale om en genfortryllelse af verden, at opleve naturen og medskabningen som hellig. I det nævnte interview med Birgitte Raaberg går det at søge og skabe sit eget liv hånd i hånd med bevidstheden om naturen, sådan som hun forstår indiansk visdom: "Og du skal hele tiden stille dig selv spørgsmål for at finde din egen vej og lytte til jordens stemme, som taler om balance, respekt for elementerne jord, ild, vand, luft og om erkendelse af, at hver enkelt er unik og del af en helhed."

Den store vision glemmes af og til i New Age miljøerne og velvære-spiritualiteten, men vi kan under den fælles spirituelle vandring minde de åndeligt søgende fra disse miljøer om den store vision og kaldet til fællesskab, og vi kan arbejde med menighedernes liv og spirituelle praksis, herunder gudstjenesterne, så at kirken åbner sig for den åndeligt søgende og bliver et tolkningsrum for åndelige erfaringer, der lader den søgende møde Jesus Kristus og Gud-i-ham i menighedens fællesskab.

Undervejs på den spirituelle pilgrimsrejse har den spirituelt søgende brug for vejledning, og hvis kirken skal møde dette behov, må vi arbejde med vores sjælesorg- og rådgivningspraksis og bede Gud udruste autentiske åndelige vejledere. Vi har brug for spiritualitets-centre eller bibelsk-holistiske centre, som den enkelte søgende og discipel kan orientere sig ud fra eller hen imod under sin egen vandring, og hvor den enkelte kan modtage åndelig vejledning, opbyggende undervisning

og helbredelse for krop, sjæl og ånd. Menigheder kan blive sådanne åndelige centre, hvis menighedslivet finder et kontemplativt, sakramentalt/mystisk, karismatisk/energetisk og terapeutisk udtryk. Mens vi venter på opbyggelsen af sådanne centre, kan arrangementer så som kurser/workshops og retræter tjene som pejlemærker og opbyggelsessteder.

Vi må arbejde med kirkens gudstjenesteliv, så at gudstjenesterne kan give deltagerne *a sense of wonder* i kraft af gudstjenestens karakter af mysterium og ved Helligåndens konkrete virksomhed, f.eks. gennem helbredelse og profeti. Sådanne gudstjenester kan være meditationsgudstjenester og tidebønner, men vi har også brug for gudstjenester, som er natur- og skabelsesorienterede og derfor kan udtrykke en bibelsk holisme og menneskets ansvar for medskabningen; sådanne gudstjenester kan møde det berettigede anliggende i de nyåndelige miljøers øko-spiritualitet og i nyhedenskabens ceremonier og ritualer, som fejrer samhørigheden med naturen, jorden og dens levende væsener.^{viii}

Skal kirkens fællesskab kunne inkludere de spirituelt søgende, må gudstjenester, samværsformer og sjælesorg/vejledning samtidig respektere den søgendes ligeværdighed og give hende/ham rum til selv at definere graden af engagement i fællesskabet.

Samtidig bliver vi dog nødt til at rejse et andet spørgsmål: Er kristent fællesskab nødvendigvis eller udelukkende knyttet til menighed og organiseret kirke, som vi kender den i sognemenigheden og folkekirke-institutionen? Er der andre måder, hvorpå vi kan forene personligt discipelskab med livet og tjenesten i Kristi legemes fællesskab? Spørgsmålet er så meget desto vigtigere som at mange kirkekristne i disse år ikke længere finder sig til rette i menighedens gudstjeneste og fællesskab og forlader kirken som eksil-kristne eller "church leavers".^{ix}

Det kristne fællesskab med spirituelt søgende begynder ikke bag kirkens vægge, men med kristnes nærvær i holistiske og ny-spirituelle miljøer. Det er grunden til, at *I Mesterens Lys*, et brobygningsprojekt mellem kirken og alternativ-miljøerne, er markant til stede på messer som *Krop-Sind-Ånd*, *Dig-og-Dit-Liv* og *Mystikkens Univers* og i andre holistiske og nyspirituelle sammenhæng, f.eks. den årligt tilbagevendende Holistisk Sommerfestival. Når medarbejdere fra *I Mesterens Lys* inviteres til at guide en meditation, lede en workshop eller holde gudstjeneste, også ofte med nadverfejring, i disse sammenhæng, bliver det en manifestation af Kristi Legeme i det pågældende miljø af åndeligt søgende. Når vi beder med de samme med-udstillere og gæster på den ene alternativ-messe efter den anden og ofte må stille os til rådighed med vejledning og endog hører skriftemål, er det udtryk for, at kirkens medarbejdere sammen med gæster og udstillere bliver et fællesskab af Jesu disciple.^x En sådan tilstedeværelse kan hjælpe individuelle søgere og disciple og kirke-kristne til at opleve Kristi legemes virkelighed som netværk snarere end organisation.

Herudover er det nødvendigt i en vekselvirkning med de ny-spirituelle og holistiske miljøer at skabe undervisningstilbud i form af kurser og workshops samt danne ad hoc fællesskaber med henblik på – for nu at bruge udtryk, som bruges i disse miljøer - lysarbejde (d.v.s. bøn for jorden og menneskeheden) og med henblik på praktisk arbejde for virkeliggørelse af menneskehedens brodersøsterskab og ansvaret for naturen og medskabningen. Sådanne fællesskaber kunne også omfatte smågrupper (som regel med en begrænset levetid) eller trioer, hvor tre personer forpligter sig til dagligt at forbinde sig med hinanden i meditation og bøn og lysarbejde for kloden og menneskeheden.^{xi}

Den traditionelle menighed som det lokale udtryk for Kristi legeme er dog stadig Kirkens grundlæggende form. Gennem dens bønner, udsendelsen af missionærer, kontekstuel

kommunikation af evangeliet og søgervenlige gudstjenester såvel som ved sin sjælesorgspraksis er menigheden udgangspunktet for at der kan skabes det netværk, som danner. og inkluderer spirituelt søgende og individuelle disciple i Kristi legemes fællesskab.

ⁱ Liv og Sjæl, Magasinet for bevidst livskvalitet. Nr. 4, august 2006. Side 17.

ⁱⁱ Kirkens holdning overfor New Age, nye religioner og ny spiritualitet har altså primært været apologetisk; dette har været lammende for en missionærisk indsats i disse sammenhæng, ligesom det har vanskeliggjort dialogen. Den apologetiske holdning kan klargøre kirkens lære og beskytte kirkens medlemmer mod frafald, men opfylder ikke forpligtelsen til dialog og mission, fordi der svares på spørgsmål, som ”modparten” ikke stiller. Eksempler er det katolske dokument ”Jesus Christ the Bearer of the Water of Life. A Christian Reflection on the ‘New Age’”, fra The Pontifical Council for Culture / Pontifical Council for Interreligious Dialogue, Vatikanet 2003 og Lausannebevægelsens The Thailand Report on New Religious Movements, 1980. The Lausanne Forum 2004 Forum tager et opgør med den primært apologetiske tilgang i dokumentet: Religious and Non-religious Spirituality in the Western World, Lausanne Occasional Paper No. 45, 2004.

ⁱⁱⁱ Paul Heelas and Linda Woodhead: The Spiritual Revolution. Why Religion Is Giving Way to spirituality. Blackwell Publishing, Oxford 2005.

^{iv} SamtaleNet er et netværk af præster i Folkekirken, som står til rådighed for mennesker med åndelige spørgsmål, som søger vejledning eller foruroligede eller usikre i forhold til åndelige oplevelser og fænomener, SamtaleNet fungerer som en telefontjeneste og kan også kontaktes over hjemmesiden: www.samtalenet.dk.

^v www.retraete.dk

^{vi} www.pilgrimsvandring.dk

^{vii} Wouter J. Hanegraaff, “New Age Religion and Western Culture. Esotericism in the Mirror of Secular Thought”. E.J. Brill. Leiden. New York. Köln, 1996. siderne 384-410, nævner reformationen blandt kilderne til New Age.

^{viii} Se f.eks. beskrivelsen af I Mesterens Lys’ forskellige tjenester på www.imesterenslys.dk; her kan findes bl.a. ritual for Helingstjeneste for jorden og menneskeheden ved fuldmåne og for Årstidstjenester på de 8 såkaldte sabbatter: solhverv, jævndøgn og festerne mellem disse.

^{ix} Om ”church leavers”, se: Heidi Brocelius Kristensen: Med ryggen til kirken. Om individuel trosudvikling i forbindelse med opbrud fra en lokal kirke. Center for Multireligiøse Studier, Århus Universitet 2005. En bog, der beskriver en sådan proces, er Benny Alex: Vejen ud. En vision for kristen spiritualitet. Scandinavia, København 2000.

^x I Mesterens Lys deltager i 4-6 messer årligt og beder her årligt med 1500-2000 udstillere og gæster.

^{xi} I Mesterens Lys indbyder f.eks. til en indføring i kristen spiritualitet ud fra Kristus-kransen, et såkaldt lystjenerkursus og graltjenerkursus, ligesom der har været indbudt til diverse foredrag og workshops, f.eks. om bibelsk visdom og kristen mystik i relation til Tarotkortenes symboler. Se www.imesterenslys.dk.